

นิพนธ์ต้นฉบับ

ประสิทธิผลของการดำเนินงาน วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

เพ็ญศรี หงษ์พานิช ศน.ด.*, พระเมธาวิสัย Ph.D., D.Ed.**

สุวิญ รักษ์ตย์ Ph.D.** , พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ Ph.D.**

*มหาวิทยาลัยปทุมธานี, **มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstract The Effectiveness of the Temple Performance as a Centre for the Drug Addicts Rehabilitation

Hongpanich P,* Phramedhavinaiyaros**, Ruksat S,**

PhramahaIndavudho S.**

*Pathumthani University.

**Mahamakut Buddhist University.

This study was an evaluation research. Quantitative research, data collected before. Then bring important issue to analyze in-depth qualitative research method. The purpose of this research was to study : 1) the implementation of temples as a centre for drug addicts rehabilitation. 2) the Lord Buddha teaching about the Noble Eightfold Path as important tool of temple performance to be a centre of drug addicts rehabilitation. 3) the temples achievement of performance as a center of drug addicts rehabilitation. 4) to propose guidelines and new paradigms about how to make temples to be centres of drug addicts rehabilitation. The sampling groups were composed of four temples. These people

composed of both Buddhist monks and the commoners which were classified into two categories as; 1) thirty persons as the operational committees of the temples, and 2) one hundred and four drug addicts who were seriously rehabilitated.

Research results found that: 1) The performance of the temples as centres for the drug addicts' rehabilitation was at the "good" level. 2) The monk integrated the noble eightfold path (sila, smadhi, panya) for the drug addicts behavior modification, which their promise and practices get along very well with the sila, smadhi, panya of the Lord Buddha. 3) A comparison between before and after this intensive training for the drug addicts rehabilitation, it was found that: their perceptions about toxic of narcotic drugs were higher; their perceptions about the "noble eightfold path" were higher; their practice behavioral compliance Nobel Eightfold Path Increase over the previous training varies significantly statistical at a confidence level of 0.01, 4) The researcher were found new finding called "PENS Model" as follows :- 1) Promise : promise to be well-behaved persons forever. 2) Eclectic education: integration of intensive training both mundanely and spiritually to stay away from all bad things especially narcotic drugs. 3) Noble eightfold path: highly trained and practiced about panya, sila and samadhi. 4) Social support : strongly supports from three parts of the society network (home, temple and government) were strongly utilized as tools for navigating those drug addicts to return to the right way of their lives, made them to be good practice behaviors, leave the drug abuse, happy and became good citizen of the country.

Keywords : Drug addicts rehabilitation, Promise, Behavior modification, Noble eightfold path.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเมินผล รูปแบบ CIPP Model ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานของวัด เป็นศูนย์ สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 2) คำสอนเกี่ยวกับหลักมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินงานของวัด เป็นศูนย์สงเคราะห์ฯ 3) ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์ฯ และ 4) เพื่อนำเสนอ

แนวทางและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย บุคลากรของวัดศูนย์สงเคราะห์และผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านการรับรองเป็นสถานฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตาม พรบ.ของกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานของแต่ละวัดจำนวน 30 รูป/คน ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการสงเคราะห์และฟื้นฟูจากวัด (พระสงฆ์) จำนวน 104 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดอยู่ในระดับดี
2. พระสงฆ์ได้บูรณาการหลักมรรคมีองค์ 8 มาปรับพฤติกรรม โดยให้ผู้ติดยาเสพติดตั้งสัจจะปฏิบัติกาย วาจา ใจให้สุจริต ตามหลักมรรคมีองค์ 8
3. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด พบว่า หลังการอบรมผู้ติดยาเสพติดมีคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้เกี่ยวกับหลักมรรคมีองค์ 8 และพฤติกรรมตามหลักมรรคมีองค์ 8 เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ กระบวนการปรับพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติดตามหลักมรรคมีองค์ 8 คือ 1) การตั้งสัจจะ (Promise) โดยให้ผู้ป่วยตั้งสัจจะ รับศีล ทำความดี ละเว้นการทำชั่ว 2) พระสงฆ์ให้การศึกษาผสมผสาน (Eclectic Education) บูรณาการทั้งทางโลกและทางธรรม 3) ให้ผู้ป่วยฝึกปฏิบัติตนโดยดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมีองค์ 8 (Noble Eightfold Path) คือให้ปฏิบัติกาย วาจา ใจให้สุจริต ตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา 4) ให้แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) โดยการสร้างเครือข่ายในสังคม เช่น บ้าน วัด รัฐบาล (บวร) ร่วมมือกันเฝ้าระวังช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้มีจิตใจเข้มแข็งในการเลิกยาเสพติด พันทุกข์ มีความสุข เป็นคนดีของสังคม โดยใช้รูปแบบ “PENS Model”

คำสำคัญ : การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การตั้งสัจจะ การปรับพฤติกรรม มรรคมีองค์ 8

บทนำ

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดถือว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงของประเทศชาติซึ่งต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน จึงพบว่ามี การจับกุมผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาดำเนินคดี เพราะมีผู้เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ล้านคน ปัจจุบันมีผู้ต้องขังมากกว่าร้อยละ 60 หรือจำนวน 2 ใน 3 ของผู้ต้องขังทั้งหมดเป็นนักโทษที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ ผู้ที่ติดยาเสพติดให้โทษส่วนใหญ่เป็นเด็ก และเยาวชน¹ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เมื่อพ้นโทษออกมาก็จะหางานทำได้ยากเพราะมีประวัติต้องคดียาเสพติด เป็นเหตุให้กลับเข้าสู่วงจรเดิม พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นผู้ทรงคุณค่าที่ได้รับความเชื่อถือว่ามีคุณธรรมประกอบด้วยความเมตตา มีองค์ความรู้ มีความจริงใจสามารถถ่ายทอดสัจธรรมของชีวิต เป็นผู้นำให้คนปฏิบัติตามสัมมาทิฐิที่ส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต ในการที่สังคมเล็งเห็นความสำคัญอันทรงคุณค่านี้นี้ วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถช่วยพัฒนา กล่อมเกลาด้านจิตใจของผู้ป่วยให้สามารถมีความเห็นตรง (สัมมาทิฐิ) และได้แนวทางที่จะพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด

การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดให้ได้ผล จะต้องยึดพื้นที่เป็นหลัก โดยให้ความสำคัญในการป้องกันควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมศาสนา กระทรวง

ศึกษาธิการ การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานกฤษฎีกา จึงได้ร่วมกันจัดทำข้อตกลง 3 ฝ่าย เรื่องการให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดขึ้น และมีการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2544²

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถขึ้นทะเบียนจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพตามพระราชบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 21 แห่ง³ นับตั้งแต่ สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปริณายก ได้ทรงลงพระนามอนุมัติดำเนินโครงการ วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เมื่อเดือนกันยายน 2544 เป็นต้นมา ยังไม่มีการประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ดังนั้น จากผลการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 213 แห่ง ที่สามารถได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสถานพยาบาลชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุข จึงควรจะศึกษาเพื่อนำรูปแบบปฏิบัติ และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสู่การปรับปรุงและแก้ไขอย่างจริงจังแก่สถาบันและองค์กรต่างๆ ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจจัดทำโครงการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดขึ้น เพื่อรวบรวมหลักฐานข้อมูล

วิเคราะห์ ข้อดี ข้อด้อย และปัญหาอุปสรรคผลกระทบของการดำเนินงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะ เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริการงานอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอย่างกว้างขวางและครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
2. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
3. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด หมายถึง วัดหรือสำนักสงฆ์ ที่ได้จัดพื้นที่บางส่วนเป็นที่ให้การสังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่มีรูปแบบเฉพาะ โดยพระสงฆ์บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบำบัดพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด ในรูปแบบของกิจกรรมการอบรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาบูรณาการปรับพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติดให้ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามหลักทางสายกลาง ให้ทำความดีละเว้นการชั่ว

ผู้ติดยาเสพติด หมายถึง ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดที่ได้รับการคัดกรองเข้าสู่ระบบวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์ และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และไม่มีโรค

แทรกซ้อนทางกายและทางจิต ไม่มีอาการทางยาเสพติด เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในระบบบังคับบำบัดหรือระบบสมัครใจ

มรรคมีองค์ 8 หมายถึง ทางอันประเสริฐประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ซึ่งตรงกับ ศีล สมาธิ ปัญญา ในหลักไตรสิกขา

การปรับพฤติกรรมตามหลักมรรคมีองค์ 8 หมายถึง การนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาบูรณาการปรับพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติดให้ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามหลักทางสายกลาง โดยการฝึกปฏิบัติ ปฏิบัติกาย วาจา ใจให้สุจริต ฝึกเจริญสติ ทำสมาธิ ฝึกภาวนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดปัญญา รับรู้ สามารถรักษาศีล จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ได้ ซึ่งพฤติกรรมการปฏิบัติตนดังกล่าวนี้จะวัดได้จากการที่บุคคลมีความคิดดี การพูดดี การทำดี

การคิดดี พูดดี ทำดี ตามหลักมรรคมีองค์แปดสามารถประเมินได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และผ่านการทดสอบและแก้ไขเป็นที่เชื่อถือได้แล้ว

การประเมินแบบชิปโมเดล (CIPP Model) หมายถึง รูปแบบการประเมินผล โดยแบ่งการประเมินเป็น 4 ประเภท คือ 1) Context Evaluation หมายถึง การประเมินสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 2) Input Evaluation หมายถึง การประเมินด้านบริหาร

จัดการองค์กร 3) Process Evaluation หมายถึง การประเมินกระบวนการหรือกิจกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 4) Product Evaluation หมายถึง การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

การรับรู้ต่อมรรคมีองค์ 8 หมายถึง การรู้เกี่ยวกับการประพฤติตนเป็นคนดีโดยมีความคิดดี พูดดี ทำความดี มีความเชื่อในเรื่องกรรม ละอาย และเกรงกลัวต่อบาป ไม่พยายาทำให้อภัยผู้อื่น (มีปัญญา) การพูดดี ได้แก่ ไม่พูดคำเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ การกระทำดี ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม คบเพื่อนที่ดี ประกอบอาชีพสุจริต ไม่คดโกง ไม่ค้ายาเสพติด ของผิดกฎหมาย มีความเพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งจิตมั่น แก้ไขปัญหาอย่างสุขุม

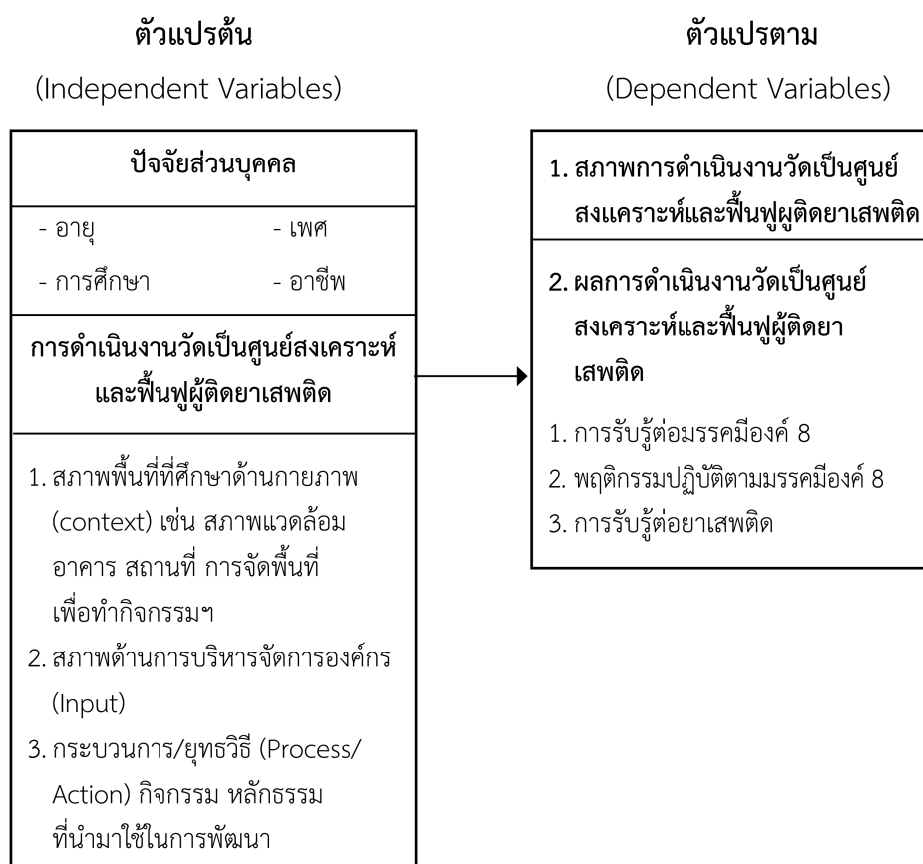
พฤติกรรมปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 หมายถึง การดำเนินชีวิต หรือวิถีทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความคิด และพฤติกรรมประจำวันในการปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 ตามหลักมรรคมีองค์ 8 ระดับโลกียะ คือ การทำความดี ละเว้นความชั่วทุกชนิด ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี (ระดับศีล 5)

การรับรู้ต่อยาเสพติด หมายถึง ความรู้สึก และความคิดต่างๆ ที่มีเกี่ยวกับยาเสพติดในด้านต่างๆ ซึ่งได้แก่การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการติดยาเสพติด การรับรู้ต่ออันตรายพิษภัยของยาเสพติด และการรับรู้ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันฟื้นฟูแก้ไข ปัญหาการติดยาเสพติด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยนำรูปแบบ CIPP Model มาประเมินผลการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ดังนี้

1. ตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ
2. ตัวแปรต้น คือ การดำเนินงานของวัดฯ ได้แก่
 1. สภาพพื้นที่ที่ศึกษาด้านกายภาพ (Context)
 2. สภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร (Input)
 3. กระบวนการ/ยุทธวิธี (Process/ Actions)
3. ตัวแปรตาม 1) การรับรู้ต่อมรรคมีองค์ 8 2) พฤติกรรมปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 3) การรับรู้ต่อยาเสพติด ซึ่งรายละเอียด ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์และวิธีการ

เป็นการวิจัยเชิงประเมินผลโดยใช้ CIPP Model สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจับฉลาก จากวัดที่เป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข ได้มาจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดสะพาน กรุงเทพฯ วัดตากฬพลวง จังหวัดบุรีรัมย์ วัดวังผาแดง จังหวัดกาญจนบุรี วัดพุทธคามนิคม จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาครั้งนี้ เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์ และผู้ป่วยยาเสพติดที่อยู่ในวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์ ในช่วงเวลาเดียวกัน จำนวน 104 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ

- 1) ต้องเป็นวัดและบุคคลที่กำลังดำเนินงานวัด

เป็นศูนย์สงเคราะห์ที่อยู่ประจำขณะทำการวิจัย
2) รูปแบบและกิจกรรมที่ดำเนินการต้องจัดให้มีขึ้น
ภายในปีที่ทำการวิจัย 3) เอกสารที่ศึกษาต้องเป็น
สิ่งที่ดำเนินการภายในปีที่ทำการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์
เชิงลึก สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล
ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินงานวัดเป็น
ศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จำนวน
4 แห่ง โดยคัดเลือกจากวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และ
ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ที่มีผู้เชี่ยวชาญที่เคยเป็น
วิทยากรในการประชุมวิชาการเสพติดแห่งชาติ
1 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่เป็น
ผู้อำนวยการวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์ รวม 6 รูป
1 คน และคัดเลือกผู้ป่วยจากวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์
ทั้ง 4 แห่งๆ ละ 10 คน รวม 40 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ
1) ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญการปฏิบัติงานวัดเป็นศูนย์
สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดไม่น้อยกว่า 5 ปี
2) ต้องเป็นผู้กำลังดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์
และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในปีที่ทำการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็นด้านแบบสอบถาม
และแบบสัมภาษณ์

1. แบบสอบถามผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับสภาพ
การดำเนินโครงการ “วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และ
ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด” ตามความคิดเห็นของ
ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานสงเคราะห์ฯ พระสงฆ์
วิทยากรฆราวาส เจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่ร่วมดำเนินการ
ผู้ป่วยและญาติ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ

การดำเนินงานโครงการ “วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์
และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด” ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน
คือ 1) สภาพการจัดการวัดด้านศักยภาพ คือ
สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ การจัดพื้นที่เพื่อทำ
กิจกรรม ฯลฯ 2) สภาพด้านจัดการบริหาร และ
แผนการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการองค์กร
หลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติและบทบาทพระสงฆ์
ในการช่วยเหลือผู้ติดยาฯ 3) กระบวนการ ยุทธวิธี
กิจกรรม ขั้นตอนกิจกรรมการฝึกแก้ปัญหา หลัก
พุทธธรรมที่นำมาจัดกิจกรรมฝึกอบรม คำถาม
ในส่วนนี้มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดย
จัดแบ่งเป็น 5 ระดับของคุณภาพของการดำเนินงานฯ
ได้แก่ ระดับดีมาก ระดับดี ระดับปานกลาง
ระดับพอใช้ และระดับที่ควรปรับปรุง ซึ่งมีระดับ
เป็นคะแนน 5 ระดับ คือ 5, 4, 3, 2, และ 1
รวมจำนวน 68 ข้อ การสัมภาษณ์ โดยนักวิจัย
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการดำเนินงาน
วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์ ตามเค้าโครงแบบสัมภาษณ์
เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ติดยาเสพติดที่รับ
การบำบัดวัดละ 10 คน รวม 40 คน แบบสอบถาม
ตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา โดย
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา และทางด้าน
เครื่องมือวิจัย จำนวน 5 รูป/คน พิจารณาตรวจสอบ
แก้ไขปรับปรุงแล้วนั้น นำมาคำนวณหาค่า
ความสอดคล้องแบบ IOC ได้ค่าระหว่าง 0.8-1.00

2. แบบสอบถามผู้ป่วยยาเสพติด ประกอบด้วย

2.1 แบบประเมินการรับรู้ เกี่ยวกับหลัก
มรรคมงคล 8 ของผู้ติดยาเสพติด จะเป็นข้อคำถาม
เกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็น ซึ่งมีทั้ง
ทางบวก และทางลบ ครอบคลุมหลักอริยมรรค

หรือมรรคองค์ 8 แต่ละองค์ๆ ละ 4 ข้อ จำนวน 32 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .85

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมตามหลักมรรคองค์ 8 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ โดยให้ผู้ตอบบอกถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติตัวของผู้ป่วย เกี่ยวกับการมีความคิดดี พุดดี ทำดี ตามหลักมรรคองค์ 8 แต่ละองค์ๆ ละ 4 ข้อ รวมจำนวน 32 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .77

2.3 แบบประเมินการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็น ซึ่งมีทั้งทางบวก และทางลบ เกี่ยวกับยาเสพติด และการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จำนวน 30 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .85

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือแจ้งประสานงานกับผู้อำนวยการวัดเป็นศูนย์

สงเคราะห์ เพื่อทราบ เตรียมจัดหาและกำหนดบุคลากรเพื่อร่วมในการวิจัยและจัดหากลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย กรณีนงานวิจัยเชิงปริมาณให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและรับคืนด้วยตัวเอง กรณีนงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง อธิบายวัตถุประสงค์ขอความยินยอมการเข้าร่วมวิจัยและดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินผลการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามรูปแบบ CIPP Model โดยการวิจัยปริมาณใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$, S.D., Pair t-test., Simple Correlation ส่วนการวิจัยคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผล

1. สภาพการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

สภาพการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านกายภาพ	4.05	0.92	ดี
ด้านบริหารจัดการและแผนการดำเนินงาน	3.71	0.38	ดี
ด้านกระบวนการยุติธรรม/กิจกรรม	4.00	0.56	ดี
รวม	3.85	0.63	ดี

จากตารางที่ 1 สภาพการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับดีทั้ง 3 หมวด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 คือ ด้านศักยภาพ ด้านบริหารจัดการและ

แผนการดำเนินงาน และกระบวนการยุทธวิธี/กิจกรรม

2. เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดระหว่างก่อนอบรมฟื้นฟูและหลังได้รับการอบรมฟื้นฟูในผู้ติดยาเสพติด

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้ต่อมรรคมืองค์ 8 และพฤติกรรมปฏิบัติตามหลักมรรคมืองค์ 8 (n=104)

ตัวแปร	ก่อนอบรม		หลังอบรม		t-test	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด	2.878	0.193	3.275	0.184	7.382	<0.01*
การรับรู้เกี่ยวกับหลักมรรคมืองค์ 8	2.837	0.193	3.07	0.238	4.767	<0.01*
พฤติกรรมปฏิบัติตามหลักมรรคมืองค์ 8	3.967	0.473	4.868	0.509	7.139	<0.01*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดพบว่าหลังการอบรม ผู้ติดยาเสพติด มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ต่อการติดยาเสพติด การรับรู้ต่อหลักมรรคมืองค์ 8 และ พฤติกรรมปฏิบัติตามหลักมรรคมืองค์ 8 เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์ได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

“การที่จะทำให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกยาเสพติดได้ ก็ต้องสอนบูรณาการหลายอย่าง ต้องสอนให้มีสัมฤทธิ์แล้วเขาจะรู้จักผิดชอบชั่วดี ให้ยึดความพอเพียง คนเราถ้าเดินทางสายกลาง

ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักปล่อยวาง ไม่เอาขาดใคร คนเราไม่โลภพอเพียง ไม่โกรธแค้น ก็ยอมไม่เดือดร้อน ให้พิจารณาสิ ทั้งเข้าและเย็น พยายามรักษาศีลให้อยู่ในดวงใจ คนมีศีลก็ยอมมีเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ให้พยายามทำความดี ทั้งกาย วาจา ใจ พยายามฝึกให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ให้พยายามทำความดี ละชั่วอบายมุขสิ่งเสพติดทั้งปวง”

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลจากเชิงคุณภาพแล้วสรุปผลการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สังเคราะห์ตามหลักมรรคมืองค์ 8 ได้ดังนี้

3.1 การตั้งสัจจะ (Promise = P) โดยให้ผู้ติดยาเสพติดเลือกกำหนดพฤติกรรมที่จะ

กระทำเองดังต่อไปนี้ 1) กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น บำเพ็ญตนตามหลักเบญจศีล เลิกยาเสพติด 2) ตั้งเป้าหมายกระทำความดี (มีพฤติกรรมทางบวก) ตามที่กำหนดไว้ 3) สร้างความเชื่อมั่นในความสามารถแห่งตน เช่น ฉันต้องทำตามสัจจะได้อย่างแน่นอน ทำแล้วจะเกิดผลดี 4) เพียรพยายามควบคุมตนเองให้กระทำตามสัจจะที่ตั้งไว้อย่างไม่ย่อท้อ ใช้ความเพียรอย่างแรงกล้า เพียรอย่างไม่ถอยกลับ

3.2 ให้การศึกษาและฝึกอบรมตามหลักธรรมอย่างหลากหลาย (Eclectic Education = E) โดยให้การศึกษาอบรมผสมผสานบูรณาการทั้งทางโลกและทางธรรม ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพ เล่นกีฬา ออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ฝึกวินัย ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา

3.3 การฝึกปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 (Noble Eightfold Path=N) หมายถึง การฝึกปฏิบัติให้ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมมีองค์ 8 ได้แก่ การให้ความรู้ตามความเป็นจริงของชีวิต การฝึกอบรมด้านศีล สมาธิ การพัฒนาปัญญา ให้ทำดี ละชั่ว เลิกยาเสพติดและเป็นคนดีของสังคมให้ได้

3.4 การให้แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support = S) เป็นการให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยจัดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจกับเครือข่ายในสังคม เช่น บ้าน วัด รัฐบาล (บวร) ต่างมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ ร่วมมือกันช่วยเหลือติดตาม ให้กำลังใจ สนับสนุนให้ปฏิบัติพฤติกรรมดีเพื่อมิให้กลับไปเสพซ้ำ

สรุปได้ว่า กระบวนการปรับพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดโดยนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาบูรณาการในการดำเนินงาน พบว่า “สัจจะ” เป็นองค์ธรรมที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความมั่นคง แก้วกล้าแก่จิตใจ ช่วยต้านทานความเสี่ยงต่อการเกิดทุกข์ ช่วยให้มีความตั้งใจเลิกยาเสพติด หรือ ทำลายกิเลสหรือโรคทางจิตได้ เป็นสิ่งที่ผู้ติดยาเสพติดตั้งใจกระทำให้สำเร็จเอง มิได้เกิดจากการบังคับ จึงไม่เกิดแรงต้าน เมื่อกระทำสำเร็จ เขาจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ความเสี่ยงต่อการเกิดทุกข์ที่เข้มข้น นับได้ว่า การตั้งสัจจะและการให้การศึกษาอบรมที่หลากหลายทั้งทางโลกและทางธรรมร่วมกับการฝึกปฏิบัติให้ดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมีองค์ 8 รวมทั้งการให้แรงสนับสนุนทางสังคม ช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดปัญญา สามารถปฏิบัติพฤติกรรมตามหลักมรรคมีองค์ 8 คือ ทำดี ละชั่ว เลิกยาเสพติดและเป็นคนดีสังคมได้ ดังนั้นจึงควรนำหลักมรรคมีองค์ 8 (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการในกระบวนการปรับพฤติกรรม เพื่อป้องกันปัญหาทางด้านพฤติกรรมในกลุ่มบุคคลอื่นๆ ต่อไป องค์ความรู้ที่ค้นพบใหม่นี้จึงเรียกว่า “PENS Model”

วิจารณ์

1. สภาพการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ด้านกายภาพ ด้านบริหารจัดการองค์การ กระบวนการ/กิจกรรม ประสิทธิภาพการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟู

ผู้ติดยาเสพติด อยู่ในระดับดี ทำให้ผู้ติดยาเสพติดรู้สึกสะดวกสบายจึงช่วยให้ปฏิบัติตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ได้ถูกต้อง สามารถอดทนอยู่รับการบำบัดฝึกอบรมให้เกิดปัญญา จากการถือศีล ฝึกสมาธิอย่างเคร่งครัดได้จนครบตามกำหนด และสามารถเลิกยาเสพติดได้ในที่สุด สอดคล้องกับมงคลที่⁴ ในพระสูตรต้นตปฏิก ขุททกนิกายที่ว่า “ปฏิรูปเทสวาโสเอตมมงคลมุตตม” การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมเป็นอุดมมงคล⁴ และสอดคล้องกับทฤษฎีการพยาบาลของไนติงเกล ที่เน้นว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อสุขภาพและพัฒนาการของมนุษย์⁵ สอดคล้องกับอ่อนเดือน เทียนทอง ที่ได้ประเมินผลกิจกรรมลานวัด ลานใจ ลานกีฬา โดยวัดที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดสมุทรปราการมีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชนเข้าวัดทำบุญ ปฏิบัติธรรม เล่นกีฬา ออกกำลังกาย เกิดพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่จิตใจและพัฒนาร่างกายตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนองค์กรท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นเป็นการแก้ปัญหการเสพสารเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้ลดลง⁶ และสอดคล้องกับไพศาล ปันแดน ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดแพร่ พบว่า แนวคิดของนักการศึกษาทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความเห็นว่าสถาบันสงฆ์ควรเข้าไปร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งด้านจิตและวัตถุ⁷

2. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด พบว่า หลังการอบรมผู้ติดยาเสพติดมีคะแนนเฉลี่ย

1) การรับรู้ต่อยาเสพติดเพิ่มขึ้น และ 2) การรับรู้ต่อหลักมรรคมีองค์ 8 เพิ่มขึ้น อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ติดยาเสพติด คือ “โมหะ” หรือ อวิชชา คือ ความไม่รู้ หลังได้รับการอบรมศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกจิตที่เข้มแข็งแล้วจึงช่วยลดโมหะ จิตช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดมีความรู้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลไว้ว่า “การพัฒนาจิตนั้นแหละคือการพัฒนาชีวิต และการพัฒนาชีวิตก็คือการพัฒนาจิต จะเรียกว่าเป็นสิ่งเดียวกันก็ได้ ชีวิตเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ผลของการพัฒนาจิต คือ มรรค ผล นิพพาน”⁸ สอดคล้องกับพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) อธิบายว่า จิต คือ ธรรมชาติที่นึกคิดอารมณ์ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ความคิด ธรรมชาติที่วิจิตร ธรรมชาติที่สั่งสมกุศลและอกุศล ฯลฯ จิตโดยทั่วไปแปลว่า ใจจิตมีลักษณะรับ จำ คิด รู้อารมณ์ที่ผ่านเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จัดเป็นนามธรรม คู่กับกายซึ่งเป็นรูปธรรม⁹ สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาตามคัมภีร์ พระอภิธัมมัตถสังคหะ ที่กล่าวถึงเรื่อง จิต (วณฺณตถะ) ไว้ว่า “จินฺตณมตฺตํ จิตฺตํ” ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ได้รับอารมณ์ ชื่อว่าจิต, หรือ อีกนัยหนึ่ง “จิตฺตํ กโรตฺติ จิตฺตํ” ธรรมชาติใดทำความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลายให้วิจิตร¹⁰ และสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า การฝึกหรือศึกษา คือ กระบวนการศึกษา ที่พัฒนามนุษย์ให้โพธิปรากฏขึ้น จนในที่สุดทำให้กลายเป็นพุทธะ¹¹

3) พฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับพระไตรปิฎกที่ประมวลไว้ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทรงนำเอาอริยมรรค หรือ มรรคมืองค์ 8 มาใช้ในการอบรมให้การศึกษาในรูปแบบไตรสิกขา เพื่อช่วยให้เกิดปัญญา สามารถแก้ไขปัญหาความทุกข์ให้สำเร็จ จนทำให้พ้นทุกข์ ประสบสุขอันไพบูรณ์ได้ในที่สุด¹² ในที่นี้หมายถึง ช่วยให้ผู้ติดยาเสพติด ปฏิบัติพฤติกรรมตามหลักมรรคมืองค์ 8 คือ ทำดีละชั่ว ช่วยแก้ปัญหาด้านจิต จนยุติการเสพติดได้ จึงสมควรนำหลักมรรคมืองค์ 8 (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการในกระบวนการปรับพฤติกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดต่อไป

3. อภิปรายผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ใหม่ “การปรับพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติดตามหลักมรรคมืองค์ 8 หลักธรรมที่นำมาใช้ เรียกว่า “PENS Model” ประกอบด้วย การตั้งสัจจะ(Promise) ถือศีล และให้การศึกษาแบบผสมผสาน (Eclectic Education) ทั้งทางคตโลกและคตธรรม รวมทั้งการอบรมให้ปฏิบัติพฤติกรรมตามหลักธรรมมรรคมืองค์ 8 (Noble Eightfold Path) ตลอดจนถึงการให้การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) พบว่า การกระทำใดๆ ที่มีความตั้งใจย่อมเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะ “การตั้งสัจจะ” ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพบว่าสัจจะเป็นองค์ธรรมประเภทหนึ่ง ที่ได้ทรงนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิต และได้ทรงพบกับประโยชน์อันมีค่าอย่างยิ่ง¹³ การตั้งสัจจะในที่นี้เพื่อให้ผู้รับการบำบัดระลึกถึงสัจจะ คือ พูดอย่างไรจะต้องทำอย่างนั้น เมื่อตั้งสัจจะปญญาณที่จะถือศีล จะตั้งใจจริงอย่างมุ่งมั่น เพียรอย่างแรงกล้า อดทนข่มใจควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามสัจจะให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ

และถือศีลอย่างเคร่งครัดได้ก็จะช่วยให้มีพลังพัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจให้เข้มแข็ง จนสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ ทั้งนี้เพราะคนทุกคนมีใจเป็นใหญ่ ใจเป็นผู้นำทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า “มโน ปุพฺพกมา ฌมฺมา มโนเสฏฐามโนมยา”¹⁴ อีกทั้งการตั้งสัจจะยังเป็นสิ่งที่ผู้ติดยาเสพติดตั้งใจกระทำให้สำเร็จเอง มิได้เกิดจากการบังคับ จึงไม่เกิดแรงต้าน เมื่อกระทำสำเร็จ บุคคลจะเกิดความรู้สึกภูมิใจคุณค่าในตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความมั่นคงแก่ลัวล้าแก่จิตใจ จึงถือว่า “สัจจะ” เป็นองค์ธรรมที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานความเสี่ยงต่อการเกิดทุกข์ที่เข้มแข็ง ช่วยให้พลังจิตทำลายกิเลสหรือโรคทางจิตจนสามารถเลิกอบายมุข สิ่งเลวชั่วต่างๆ โดยเฉพาะเลิกเสพยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด และเปลี่ยนแปลงชีวิตใหม่ให้เป็นคนดีของสังคม ชีวิตจะมีความเป็นอยู่ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

ส่วนการฝึกสอนให้การศึกษาผสมผสานทั้งทางโลกและทางธรรมโดยฝึกสัมมาอาชีวะเพื่อให้นำไปประกอบอาชีพที่สุจริตตามความถนัดแต่ละคน เพื่อประโยชน์ และความสุขเนื่องจากการทำงานช่วยลดความฟุ้งซ่าน เพราะการทำงานทำให้ต้องมีสติ จิตใจจดจ่อกับงาน เท่ากับได้ทำสมาธิไปในตัวด้วย โดยเฉพาะบุคคลวัยแรงงานต้องทำงานเพื่อคุณค่าแห่งชีวิต และเมื่อทำงานสำเร็จคนเราก็จะมีความสุข สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของอับราฮัม มาสโลว์

(Maslow's Hierarchy of Needs Theory) ที่ว่ามนุษย์จะตอบสนองความต้องการทั้งหมดอย่างมีลำดับขั้นตามความสำคัญของความต้องการและตามความพึงพอใจรวมทั้งความต้องการที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม (Self-Esteem) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) มนุษย์อยากพัฒนาความสามารถและศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น¹⁵ ดังนั้นคนเราจึงต้องทำงานเพื่อจะได้มีความภาคภูมิใจและมีความสุขมีคุณค่าแห่งชีวิต คนที่เห็นคุณค่าในชีวิต จึงจะมีแรงจูงใจสร้างความก้าวหน้าขั้นต่อไป มีแรงจูงใจในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับพระพุทธทาส อินทปญโญ กล่าวว่า “การปฏิบัติธรรม คือการงานถูกต้อง การงานที่บริสุทธิ์ เรียกว่าทำงานเพื่องานทำงานเพื่อกิเลส คือ ทำงานเพื่อเงิน งานบริสุทธิ์ต้องประกอบไปด้วยธรรมตั้งแต่ต้นจนปลาย¹⁶ นอกจากการฝึกสมาธิแล้ว สิ่งสำคัญในการให้การศึกษาต้องเน้นให้ฝึกปฏิบัติตามหลักมรรคมองค์ 8 เพื่อช่วยลดโมหะจริตของผู้ติดยาเสพติดให้เป็นคนดีของสังคม การฝึกหรือให้การศึกษา จะช่วยให้มีปัญหา มีสัมมาทิฐิมีการรับรู้ที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม จิตจะมีสัมมาทิฐิ “จิต” ที่มีสัมมาทิฐิจะรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก รู้ผิดชอบ ชั่วดี ไม่เดินทางผิด เลือกทางถูก สามารถดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมองค์ 8 องค์ธรรมอื่นๆ จึงตามมา เมื่อมีสัมมาทิฐิเป็นองค์มรรคเบื้องต้นเกิดขึ้นแล้ว สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก ว่าการฝึกหรือศึกษา คือ กระบวนการศึกษา ที่จะฝึกหรือพัฒนามนุษย์ให้โพธิปรากฏขึ้น จนในที่สุดทำให้

มนุษย์ทั้งหลายเป็นพุทธะ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาทรงสอนในทุกระดับชั้น โดยให้ความสำคัญในเรื่องจิตใจของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงสอนตั้งแต่ขั้นระดับปรับพื้นฐานของจิตใจให้มีความสุขและเผชิญกับปัญหาอุปสรรค ซึ่งเป็นความทุกข์ได้อย่างไม่เดือดร้อน แม้ระดับซึ่งเป็นทางไปสู่ระดับหลุดพ้นจากความทุกข์ จนถึงนิพพาน¹⁷ พระพุทธองค์ก็ยังทรงสอนให้การดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคหรือมรรคมองค์ 8 ของผู้ครองเรือนที่เรียกว่า ระดับโลกียะพระพุทธองค์ทรงแสดงสิ่งที่ยังต้องศึกษา คือ ผู้ที่ยังไม่หมดกิเลส ยังต้องศึกษาอยู่ คือ กระบวนการศึกษา ที่จะฝึกหรือพัฒนามนุษย์ นั่นคือช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดปัญญาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นสามารถปฏิบัติพฤติกรรมตามหลักมรรคมองค์ 8 คือ ทำดี ละชั่ว เลิกยาเสพติดและเป็นคนดีของสังคมได้

สรุป การดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามหลักมรรคมองค์ 8 ประกอบด้วย ให้ผู้รับการบำบัด ตั้งสัจจะ (Promise) ทำความดีถือศีล 5 เลิกอบายมุข สิ่งเลวชั่วต่างๆ และให้การศึกษาแบบผสมผสาน (Eclectic Education) ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมทั้งการอบรมให้ปฏิบัติพฤติกรรมตามหลักมรรคมองค์ 8 (Noble Eightfold Path) การให้แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) จะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดมีศีลธรรม จริยธรรมดีขึ้น เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความมั่นคงแก่วัฏฏะ แก่จิตใจ เกิดปัญญา เห็นสาเหตุของปัญหาของตน

ช่วยให้มีพลังจิตทำลายกิเลสหรือโรคทางจิต มีความเพียรพยายามเผชิญปัญหา หาทงแก้ไข พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ข้อบกพร่อง ละเว้น อบายมุข โดยเฉพาะละเลิกเสพยาเสพติด เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ให้เป็นคนดีของสังคม ช่วยให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ในที่สุด รวมเรียก หลักการนี้ว่า “PENS Model”

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศาสนา และวัฒนธรรม ควรประสานความร่วมมือกับ รัฐบาลกำหนดนโยบายและแผนงาน เพื่อพัฒนา พฤติกรรมทรัพยากรมนุษย์ โดยนำกระบวนการ ปรับพฤติกรรมซึ่งเน้นการฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม มรรคมีองค์ 8 ตามขั้นตอน PENS Model มาเป็น กรอบในการพัฒนาพฤติกรรมบุคคลให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีจิตใจที่ ละอายต่อบาปไม่มีพฤติกรรมคอร์รัปชั่น ไม่คอร์รัปชั่น โดยเฉพาะในเด็กนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ เพราะการพัฒนาให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง

ดีงามได้รวดเร็วตั้งแต่เริ่มแรกจะช่วยป้องกัน พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ไว้ตั้งแต่ต้น ย่อมทำให้ บุคคลมีชีวิตอยู่ในช่วงที่มีความสุขได้ยืนยาว สังคมก็จะดีมีความสุขตามไปด้วย

2. กระบวนการการปรับพฤติกรรมซึ่งเน้น บูรณาการฝึกปฏิบัติดำเนินชีวิตตามหลักมรรค มีองค์ 8 (PENS Model) ครั้งนี้ทำการวิจัยเฉพาะ ผู้ติดยาเสพติด ควรทดลองทำวิจัยในวัยรุ่น กลุ่มอาชีวศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ระดับอุดมศึกษาต่อไป โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ให้มากพอ เพื่อนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย พัฒนาคุณภาพการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาของประเทศชาติต่อไป

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม มรรคมีองค์ 8 ของเยาวชน ระดับประถมศึกษา หรือ มัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อทราบแนวโน้มพฤติกรรม ของทรัพยากรบุคคลของประเทศ และแก้ไขได้ ตั้งแต่ระยะเริ่มแรก

เอกสารอ้างอิง

1. บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. สถานการณ์ปัญหาเสพติดในปัจจุบัน. บรรยายในการประชุมวิชาการยาเสพติดแห่งชาติ ครั้งที่ 10. ปทุมธานี : สถาบันธัญญารักษ์; 2552.
2. กัญญา ภูระหงษ์, ผู้เรียบเรียง. คู่มือการดำเนินงานวัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข; 2546.
3. สถาบันธัญญารักษ์. รายชื่อวัดที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2552 เอกสารการประชุมวิชาการยาเสพติดแห่งชาติ ครั้งที่ 10. วันที่ 20-22 กรกฎาคม 2552; ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี นนทบุรี. ปทุมธานี : สถาบันธัญญารักษ์; 2552.
4. กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 2525 พระไตรปิฎก เล่มที่ 25 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 17 ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ข้อที่ 6 หน้า 3 (มงคลสูตร).
5. บังอร ลำลี. แนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาลทฤษฎีการพยาบาล. กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2535.
6. อ่อนเดือน เทียนทอง. การประเมินผลกิจกรรมลานวัด ลานใจ ลานกีฬา : กรณีศึกษาวัดที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดสมุทรปราการ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา; 2546. [สืบค้น 12 มีนาคม 2550]. เข้าถึงได้จาก <http://web.udru.ac.th/~sutad18/new2/10.html>.
7. ไพศาล ปันแดน. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดแพร่. [สืบค้น 12 มีนาคม 2550]. เข้าถึงได้จาก <http://watkhuhasawan.com/webboard/index.php>.
8. การประเมินผลกิจกรรมลานวัด ลานใจ ลานกีฬา : กรณีศึกษาวัดที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดสมุทรปราการ พุทธศาสนิกชน. พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ธรรมทาน มูลนิธิ. กรุงเทพมหานคร : พระนครการพิมพ์; 2535.
9. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม; 2551.
10. พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริจเฉทที่ 1-2-6 จิต เจตสิก รูป นิพพาน. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์; 2553.
11. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม; 2543.
12. กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 2525 พระอภิธรรมปิฎก อัมมสังคณี. เล่มที่ 34 ข้อที่ 6 หน้า 28.
13. พระครูศรี. จิตวิทยาแห่งอริยมรรค 2550. [สืบค้น 12 มีนาคม 2552]. เข้าถึงได้จาก <http://www.watkhuhasawan.com/webboard/index.php>.
14. วิสุทธิมคคปกรณ์ฉบับแปล 2513 ข้อ 3 หน้า 198.
15. Stoltz, Pual G. Adversity Quotient Turning Obstacles into Opportunities. New York : John Wiley & sons. Inc., Op.cit.; 1997.
16. พระพุทธทาส อินทปัญโญ. บรรณธรรมกับการทำงาน. นิตยสารธรรมจักษุ [ระบบออนไลน์]. 2535; 76(6) (สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2556). เข้าถึงได้จาก <http://www.dharma-gateway.com/monk/preach/buddhadas/bdd-33.htm>
17. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด; 2544.